

25 • 02 • 2009 4

информационен бюлетин

български архитект

двуседмично издание на съюза на архитектите в България

тел.: 943 8321, 943 8355; факс: 02/943 8349; E-mail: sab@bularch.org; www.bularch.org

САБ е член на Международния съюз на архитектите, Международния съюз за паметниците на културата и забележителните места,

Асоциацията на признатите европейски експерти, Съвета на архитектите от Европа

Адрес на редакцията: 1504 София, ул. "Кракра" 11, т. 943 8350, т./факс 943 8326;

E-mail: archvalart@centrum-group.com; Цена: 0.25 лв.

VELUX®

Покривни прозорци

YTONGтел. 02/ 945 01 60
058/ 655 922
www.xella.bg**Фасади
Мазилки
Замазки****REYNAERS**
aluminiumпроектиране ЕЛ инсталации
www.philarch.com**изкуство в асансьорите**
www.maritza-m.com

ЩОРИ

INFRESAwww.infresa-bg.com
ЕНЦИКЛОПЕДИЯТА ЗА СЛЪНЦЕЗАЩИТАЗАКЛЮЧВАЩИ СИСТЕМИ И АКСЕСОАРИ
www.intesa.bg**Onduline®**

Любов от пръв ПОКРИВ!

тел.: (032) 633 490, (02) 931 30 66
www.onduline-bg.com**САНЕКС ООД****архитектурните конкурси**

ДЕКЛАРАЦИЯ

на Съюза на архитектите в България за състоянието на архитектурните конкурси в България

През последните няколко месеца в Република България държавни институции инициираха, подготвиха, обявиха или вече организираха журиране на обществено значими архитектурни конкурси за:

- Национална комплексна устройствена схема;
- Вторичен градски център – местността Къро (Правителствен център);
- Пленарна зала на НС в бившия Партиен дом;
- Национална спортна зала.

Всички тези конкурси бяха обявени съгласно Закона за обществените поръчки (ЗОП), при условия, които се различават от постановките за архитектурните конкурси, залегнали в световната професионална практика.

Независимо от очебийната непригодност на ЗОП в сферата на архитектурните и градоустройствени идеи, от страна на Правителството все още не се предприемат практически крачки по правно-нормативно регламентиране на архитектурните конкурси. Изготвената от КАБ и САБ Проектонаредба за архитектурните конкурси, която би могла да подобри тази ситуация, е внесена в МРРБ, но не е разглеждана и е оставена без официален отговор. Същевременно нараства броят на предложенията и обявяванията на архитектурни конкурси, при които САБ и КАБ са игнорирани.

Всичко това обяснява постъпилите множество отзиви, становища и възражения от наши колеги, критикуващи сегашното състояние и особено последните конкурси, обявени от институции като Правителството, Народното събрание и Държавната агенция за младежта и спорта. И това е обяснимо, тъй като на практика с тези конкурси се легитимира, т.е. се приема за задоволително сегашното състояние на конкурсното дело, и то от управленческите структури на най-високо ниво.

За да изработи позиция и да реагира на това състояние на конкурсната практика, САБ организира поредица от консултации, експертни срещи с архитектурната общност и с представители на ръководството на КАБ.

ПОЗИЦИЯ

ПИР ПО ВРЕМЕ НА ЧУМА...

...или поглед от друг ъгъл

И до ден-днешен не разбирам защо творбата „Европа“ на чешкия творец Давид Черни подразни „гордите“ винарски, строители на демократична България. Не се ли вижда и с невъоръжено око, че всички „живеем“ около миризливата дупка на миналото и настоящето, сред зависимостта между кенефа, политиката и живота, сред крещящите комплекси на комплексарите. Човечето с комплекси не чувства изкуството, но веднага усеща оцапването. Изпъчва се смело и като онзи малък „герой“ защитава липсващото си достойнство с малкото телце на пърхача винарка. Помислете, помислете за метафората – кенеф, покрит с черен плат! И се огледайте...

Във въображението ми изникнаха и се сляха информацията за вече познатата скулптура и обявения конкурс за нов градски център на Четвърти километър. Едновременно и заедно.

Представих си кенеф, към който несъмнено принадлежим, и претенциозността на ограничения конкурс. По-точно „видях“ дупката и стърчащите от нея луксозни сгради. Видях абсурда, творческото малоумие и административната безпомощност.

Пир по време на чума!

Няма ли нормални хора сред администрацията, които да погледнат трезво и интелигентно на парадоксалната ситуация? Не е въпросът в конкурса.

Явно висшата администрация е подведена от архитектурните хамелеони, от човечетата, които винаги са в услуга някому и ние ги знаем кои са. Тяхната пъстрота и услужливост доведоха професията до нейната обществена непълноценност. Изведете ги на светло и ги „линчувайте“ заради бъдещето!

следва на с. 2

М. Петков

ДЕКЛАРАЦИЯ...

продължава от с. 1

Чрез тях се изяви необходимостта от по-целенасочена и мащабна акция в защита на архитектурните конкурси. Оформи се мнението, че тази акция трябва да се ориентира особено към публична реакция на обявения конкурс за Вторичен градски център – м. Кърво в София (известен още като Правителствен център, София-сити център 91 и др.).

На първо място, би било подходящо такъв значим конкурс с международно участие да се обяви със съдействието на Международния съюз на архитектите, чийто член е САБ. Това би дало възможност за широко участие на по-голям брой съвременни изявени творци от цял свят, каквато е и една от целите на обявения конкурс.

Второ, конкурсът, обявен по Закона за обществените поръчки, поставя ограничение за българските участници за оборот за изминалата година в размер на милиони лева.

По този начин фактически се ограничава участието на българските архитекти (особено на по-младите) чрез търговски критерий, който противоречи на творческата същност на професията и не е критерий за качеството на архитектурните идеи.

Може би идеята е била чрез поставяне на финансов праг да се осигури елитарно участие на архитектурни бюра, за да се гарантира високото ниво на конкурса. Но в световната практика конкурси с такава значимост се поставят демократично, за всички правоспособни действащи архитекти, за да се избере най-добрата идея сред всички представени. Именно това би трябвало да е и целта на конкурса за Вторичен градски център на София.

Водени от горните съображения, ще предприемем следното:

- Организиране на публична дискусия във виртуалното пространство, с широк достъп на граждани и колеги, третираща комплекса от проблеми: целесъобразност на задачата, градоустройствени проблеми, съдържание на застрояването и др.
- Организиране на интердисциплинарен уъркшоп (колективна работа на студенти, млади архитекти и други желаещи) – в творческия комплекс на САБ „Св. св. Кирик и Юлита“.
- Отказ от официално участие на Председателя на УС на САБ в журирането на конкурса за Правителствен център.

С това ние целим:

- а) да изтъкнем нуждата от този дебат, както и факта на неизползването на творческия потенциал на архитектурната общност, поставен в услуга на обществото чрез нейните организации – САБ и КАБ;
- б) да предоставим възможност на широк кръг професионалисти да дадат своите становища по конкретната задача. Считаме, че за такава значима задача този подход е абсолютно необходим и отговаря на нашата визия за организиране на конкурсите;
- в) да привлечем още веднъж общественото внимание върху неотложната необходимост от приемане на специална Наредба за архитектурните конкурси.

Смятаме, че по този начин ние изпълняваме своя най-важен професионален и граждански дълг: да допринасяме за повишаване на архитектурно-градоустройствените качества на жизнената среда на обществото.

Съюз на архитектите в България

НЕКОМПЕТЕНТНОСТ
ИЛИ НЕЩО ПОВЕЧЕ?

Конкурс означава състезание. Хората от незапомнени времена – да не кажа митологични – го използват, за да определят най-добрия в честна борба. И макар в изкуството да не е никак лесно да се класират постиженията, защото то не е спорт, и там състезанието дава резултати – и то какви! Някои от най-забележителните архитектурни шедеври, влезли завинаги (да се надяваме) в съкровищницата на световното културно наследство, са плод на архитектурни конкурси. От по-ново време измежду тях са Операта в Сидней (арх. Йорн Утзон), призната за една от най-красивите съвременни сгради; новаторският Център „Помпиду“, с който изгря звездата на архитектите Роджърс и Пиано, преобърнал архитектурните представи; библиотеката в Александрия (студио „Снохета“); парламентът в Единбург (арх. Мирайес), превърнал се във втория най-посещаван туристически обект в Шотландия; най-накрая, олимпийските обекти в Пекин, обиколили страниците на всички архитектурни (и не само архитектурни) списания по света. И това са само някои.

Нашата собствена конкурсна история навярно започва с онези два прочути тавана, обезсмъртени в литературата, които още могат да се видят, 200 години по-късно, в Даскаловата къща в Трявна. След Освобождението, когато започва превръщането на София в европейска столица, се провеждат конкурси за почти всички по-важни обществени сгради. Плод на конкурси са (цитирам по памет): сградата на Софийския университет (Ректората), на Художествената академия, Народната библио-

ОТНОСНО КОНКУРСА
ЗА ПРАВИТЕЛСТВЕНИЯ ЦЕНТЪР

На 10.02 т.г. по инициатива на г-н Димчо Михалевски, зам.-министър на МРРБ, беше проведена негова среща с председателя на УС на САБ арх. Спиридон Ганев и зам.-председателя на УС на САБ проф. арх. Тодор Булев. На практика срещата очерта нов контекст на поставените от САБ проблеми в конкурсното дело и реакцията на САБ конкретно по конкурса за Правителствения център.

На тази среща бяхме информирани за внасянето в заседание на МС (на 19.02.09) на Проектонаредба за конкурсите. Бяха обсъдени и редица аспекти на инициативите на САБ за организиране на широка дискусия и „Архитектурна работилница“ (уъркшоп) по проблемите на Правителствения център.

На срещата бяха обсъдени и различни възможности за взаимодействие между МРРБ и САБ, които да позволят по-широко участие на българската архитектурна колегия в цялостната постановка и разработването на сложната проблематика на тази значима, уникална и с голям обществен заряд архитектурно-градоустройствена идея.

Зам.-министър Д. Михалевски изрази готовността на МРРБ да приеме сътрудничеството на САБ и да го подпомогне в реализирането на иницираните идеи.

Ние разчитаме, че контактите ни с ръководството на МРРБ ще продължат и ще доведат до конкретни резултати, като поемаме ангажимента своевременно да информираме УС на САБ за тяхното развитие.

тека, Съдебната палата, Агрономическият факултет, Катедралната църква „Св. Неделя“, ИСУЛ... След Втората световна война в столицата след конкурси са построени жилищни комплекси, хотели (между които бившият хотел „София“, сега „Радисън“), приемната сграда на централната ж.п. гара, сградата на Министерството на външните работи, комплексът за ръководство на въздушното движение. Провежда се и конкурс за Национална спортна зала.

Центърът по архитектурознание към БАН подготвя документална изложба, където ще може да се видят публикуваните в професионалния печат резултати от тази значителна по обем и плодотворна конкурсна дейност.

И така стигаме до днешния ден, когато тази утвърдила се и доказала своята ефективност в целия свят форма – архитектурният конкурс – бе заменена с „процедура за обявяване на обществена поръчка“.

На пръв поглед нищо страшно не се е случило, в края на краищата става дума именно за обществена поръчка, още повече, че сред разновидностите на „поръчката“ фигурира и „конкурс за проектиране“. Щеше да е така, ако чиновниците от администрацията правеха разлика между поръчка за асфалтиране на път, за доставка на автомобили или тоалетна хартия – от една страна – и архитектурно творчество, създаване на трайни художествени ценности – от друга. Ако бяха адекватно отчели традицията, опита на една многовековна световна практика.

Никога досега архитектурното творчество и архитектурната професия не са били така принизени, високомерно сритани в ъгъла. Никога досега талантът и въображението на твореца-архитект не са били така обезценени. Потресаващо е пълното пренебрежение към архитектурните ценности, чиновническото безразличие към качеството на градската среда, липсата на чувство на отговорност към съдбата на бъдещите поколения. И това отношение се разпространява не само върху новосъздаваната архитектура; то обхваща и вече съграденото. Властите от всякакъв вид не намериха начин, а най-вече воля и желание, да съхранят дори защитеното от Закона архитектурно наследство.

Два конкурса развълнуваха професионалната общност напоследък и преляха чашата на търпението. И ако недоволството от конкурса за Правителствен център (по-точно е обществен център с правителствени функции) идва от поставянето на бариера пред българското участие, обусловена от икономически – а не творчески – критерии (милионен годишен оборот на фирмите), то програмата за многофункционална спортна зала изумява със своята некомпетентност. Некомпетентност, която поражда съмнения за нещо повече.

Съдете сами. Обявява се конкурс за спортна зала с капацитет минимум 9000 места, а може и до 14 000. Такава в България все още няма. За сравнение: максималният капацитет на голямата зала 1 в НДК е близо 3700. Твърди се, че Дворецът на спорта и културата във Варна, когато се използва за спортни състезания, може да побере до 5000 души. Изискването към участниците е да имат поне десет години професионален опит, като при това са участвали в проектирането на поне един(!) изпълнен проект за спортно съоръжение с над 9000 места, в това число задължително и в чужбина (че къде другаде?!). Разбира се, един стадион също е спортно съоръжение, а той може да побере и доста повече (Националният стадион „В. Левски“ побира над 40 000 зрители). Но какво общо има между спортна зала и открит стадион? Трибуните? Игрището? Че това ли са най-сложните и важни проблеми пред една зала, където всъщност основното, което определя архитектурното въздействие, е формата на покритието?

Що се отнася до покритието, поставените екзотични изисквания вече надхвърлят здравия разум. Участниците трябва да представят пред компетентното жури „кофражни и арматурни планове“ (т. 2.2. от Програмата, която може да се види на страницата на Държавната агенция за младежта и спорта). Не знам как да онагледа за неспециалистите нелепостта на това изискване. Да кажем, все едно на модно ревю на Версаче да се интересуваш от дебелината на крака по шевовите. Освен това кофраж и арматура – това означава бетон, а кой е казал, че бъдещата зала трябва да бъде изградена непременно от бетон, а не от стомана или друг материал? Справка: олимпийските обекти в Пекин и в частност залата за водни спортове (т.н. „Воден куб“).

А колкото до десетгодишния проектантски опит (и то в спортните съоръжения), ето няколко примера: Йорн Утзон печели конкурса за операта в Сидней (доста по-сложна сграда от спортната зала, бих казал) на 39 години; основал е собствено си бюро седем години по-рано. Ренцо Пиано е на 34 години, когато печели заедно с Ричард Роджърс конкурса за „Помпиду“ (цена 100 млн. долара, от стомана) в съревнование със стотици проекти от цял свят; Заха Хадид печели конкурса за Хонконг и заедно с това международна известност на 33 години. Норвежците от „Снохета“ бяха още по-млади, когато се пребориха с 1400 колектива в конкурса за Александрийската библиотека.

Организаторите от ДАМС вдигат рамене: всичко е в съответствие със законите, а задачата е сложна, нужни са опит и гаранции, че победилият колектив ще я доведе докрай. Нищо не ви пречи – уверяват ни те – да съставите международни колективи, с партньори от чужбина. А архитектурните аспекти съвсем не са пренебрегнати: в програмата има изрично изискване: „сградата (сградният комплекс) трябва да има изразителен архитектурен образ и забележително присъствие в урбанизирания ландшафт на София. Проектът на залата трябва да има уникален характер и да не е адаптирано копие на вече реализиран другаде проект. Фасадата на сградата да изразява националния характер на този спортен комплекс“. Само че архитектите пресметнаха: за съставяне на колектива (международен), за осигуряване на различните документи и декларации, за намиране на „изразителен архитектурен образ“ с „уникален характер“ и в национален дух(!), най-после за умилялите на инвеститорското сърце кофражни и арматурни планове – за всичко това обявителят им отпуска 18 (осемнадесет) работни дни! Както в приказката: от една овча кожа два кожуха и три калпака!

При тези условия добрите намерения за постигане на изразителен и уникален архитектурен образ се превръщат в празни приказки, в кухи фрази, от които вее откровен фалш. Никаква загриженост не виждаме тук за архитектурата и качеството на средата, никакъв стремеж да се обогати архитектурният облик на столицата. Виждаме друго: пълно negliжиране на професионалните организации на архитектите – Съюз и Камара, некомпетентност и по-лошо – отсъствие на държавническо чувство и на чувство за обществена отговорност у една държавна(!) агенция.

Стана „безпоощадно ясно“, както казва поетът. Без специална, отделна наредба за архитектурните конкурси, архитектурата на обществените сгради ще бъде подложена на чиновническите издевателства и произвол.

Впрочем срокът на конкурса вече изтече. Очакваме резултатите.

арх. Лило Попов

Препечатва се от в-к „Култура“, бр. 5/6.02.2009 г.

До 6 март, зала 1 – Съюз на архитектите в България и Камара на архитектите в България. Изложба на наградените проекти и реализации от "Национален преглед на българската архитектура 2008.

– Сдружение "Обединени софийски архитекти" при САБ и списание "Хубавите къщи". Изложба на наградените проекти и реализации от "Софийски архитектурен салон 2008" на тема "Къщата"

– Вестник "Арх и арт форум" – изложба "Архитект на годината 2008"

4 март, 18:00 ч., зала 2 – Откриване на фотоизложба на арх. Данчо Русчев "Индия и Непал" (до 20 март)

5 март, 17:30 ч., фойе "София" – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 18, 9, 19

5 март, 18:00 ч., зала 2 – Концерт на Ина Дойнова (пиано) и Росица Силянова (цигулка) – "Музика на Беинса Дуно"

6 март, 17:30 ч., заседателна зала – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 14

6 март, 18:00 ч., зала 2 – Сдружение "Път на мъдростта". Сбирка

9 март, 17:30 ч., зала 1 – Дружество "Синтез, интериор, дизайн – реставрация" представя изложбата на Л. Цонев (София), Д. Колев (Смолян), А. С. Гарсия (Мадрид), К. Димов (Казанлък), Л. Калудов и Св. Соловьев (Бургас) "Мегалитите в България – какво оцеля в началото на XXI век" (до 27 март)

10 март, 17:30 ч., заседателна зала – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 4

11 март, 17:00 ч., зала 2 – Камара на архитектите в България. Регионална колегия София град. Представяне на фирма "Нолина"

11 март, 17:30 ч., заседателна зала – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество "Техноекспортстрой"

11-20 март, 18:00 ч., зала 1 – Курс по системата на акад. Норбеков

12 март, 17:30 ч., зала 2 – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество "Архитектурна наука и образование"

12 март, 17:30 ч., фойе "София" – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество "Туристпроект"

13 март, 17:30 ч., заседателна зала – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество "Главпроект"

13 март, 17:30 ч., фойе "София" – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 13

14 и 15 март – Издателство "Жануа 98". Среща и семинар с автора на книгата "Психологическо айкидо" Михаил Литвак

16 март, 17:00 ч., зала 2 – Честване 80-годишнина на арх. Йордан Тангъров. Вход с покани!

17 март, 17:30 ч., зала 2 – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 12

17 март, 17:30 ч., фойе "София" – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 6

18 март, 17:00 ч., зала 2 – Камара на архитектите в България. Регионална колегия София град. Фирмено представяне

18 март, 17:30 ч., заседателна зала – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество "Промишлена архитектура"

18 март, 17:30 ч., фойе "София" – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество "Главпроект" ДФ

19 март, 14:00 ч., зала 2 – Институт по физика на твърдото тяло и Национален археологически институт с музей при БАН. Закрито съвещание "Лазерни методи в археологията"

20 март, 18:00 ч., зала 2 – Дружество "Път на мъдростта". Сбирка

23 март, 17:30 ч., заседателна зала – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество ПРОНО

23 март, 18:00 ч., зала 2 – От-

криване на изложба "Графичен и интериорен дизайн" на доц. Огнян Ламбев (до 1 април)

24 март, 17:30 ч., заседателна зала – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 1

24 март, 17:30 ч., зала 2 – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 11

25 март, 18:30 ч., зала 2 – "ЕМВИ Кънсалтинг" ООД. Фирмен семинар

26 март, 17:30 ч., заседателна зала – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 2, 8, 3, 5

26 март, 17:30 ч., зала 2 – Дружество "Синтез, интериор, дизайн – Реставрация". Организационно събрание

26 март, 17:30 ч., фойе "София" – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество "Главпроект 1946"

27 март, 11:00 ч., зала 1 – Първи симпозиум "Мегалитите на Балканите"

27 март, 17:30 ч., зала 2 – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество "Софпроект"

27 март, 17:30 ч., фойе "София" – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество "Интерпроект"

29 март, 17:00 ч., зала 2 – Концерт на Марио Йоцов и приятели

30 март, 17:30 ч., зала 1 – Клуб на художника при САБ. Откриване на Великденска изложба-базар (до 17 април)

30 март, 17:30 ч., заседателна зала – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 17

30 март, 17:30 ч., фойе "София" – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 15

31 март, 16:00 ч., зала 2 – Обединение на дружества "Кольо Фичето". Арх. Тодор Диллов призовава "Да върнем старата атмосфера на Банско!" (с проекция)

31 март, 17:30 ч., заседателна зала – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 10

31 март, 17:30 ч., фойе "София" – Обединение "Сдружени софийски архитекти". Организационно събрание на дружество 16

● Посещение на изложби – от 9,00 до 17:45 часа

● В Централния дом на архитекта може да ползвате:

Библиотека – работи с читатели от 9,00 до 17:45 часа. т. 9438313

Копирен център – всеки ден от 9,30 до 18:30 часа. т. 9438348

Кафе-бар – всеки ден от 9,00 до 24:00 часа. т.0885866755

Ресторант-клуб на архитекта – всеки ден от 12:00 до 24:00 часа. т. 0888880979

● Централният дом на архитекта е седалище на:

Съюз на архитектите в България – т. 9438321, 9438355, 9438286. ф. 9438349

Софийски дружества на архитектите – т. 9438282, 9438309, 9438305

Камара на архитектите в България – регионална колегия София град – т. 9438196

Редакция на списание "Архитектура" и информационен бюлетин "Български архитект" – т. 9438326, 9438350

Фондация за християнска архитектура и изкуство "Никола Фичев-Захари Зограф" – т. 9438240

● Централният дом на архитекта предоставя под наем:

Изложбена конструкция и зали за изложби, конференции, семинари, курсове, концерти, коктейли и др. Организира презентации в областта на архитектурата, строителството и строителните материали, парково-градинското изкуство, обзавеждането и дизайна.

● За наемане на зали и справки: арх. Явор Банков, управител на ЦДА

1504 София ул. "Кракра" 11 т. 9438287; 0898509947; ф. 9438349

E-mail: yavorbankov@abv.bg; www.bularch.org

СТРОИТЕЛСТВО И АРХИТЕКТУРА. 21-23 ЮЛИ 2010 г. ГИМАРАЕШ, ПОРТУГАЛИЯ

Предложение за участие с резюмета, свързани събития, мини-симпозиуми и специални сесии

Първата международна конференция за строителство и архитектура – ICSA2010 – предоставя уникален форум, който разпространява знанията за най-модерните технологии, като популяризира обхвата от сложни архитектурни и строителни приложения и изследва историческите и онтологични аспекти на връзката между архитектурата и строителния инженеринг. Първата международна конференция за строителство и архитектура (ICSA2010) ще се проведе в Гимараеш – Португалия, между 21 и 23 юли 2010 г. (от сряда до петък).

Целта на конференцията ICSA2010 е да представи научните изследвания и развитието на обединението на архитектурата и строителния инженеринг. Тя цели да разпространи знанията за най-напредничавите технологии, като популяризира обхвата от сложни архитектурни и строителни приложения.

Конференцията е предназначена за публика от учени и практикуващи по целия свят в сферата на архитектурата и строителния инженеринг. Тя включва архитекти, строителни инженери, строители и строителни консултанти, хора от строителната индустрия, хора от академичните среди, учени, студенти, производители на продукти, доставчици на материали, мениджъри на проекти и администратори на договори, управители на активи, правителствени органи за развитие на инфраструктурата и други.

Кандидатстване с резюмета – кандидат-авторите са поканени да представят резюмета от една страница с не повече от 500 думи, до 31 май 2009 г. в електронна форма посредством интернет сайта на конференцията: www.icsa2010.com

Авторите ще бъдат информирани относно одобрението на резюметата им не по-късно от 15 септември 2009 г. Работите трябва да се предадат до 15 декември 2009 г. Одобрените кандидати ще бъдат уведомени до 15 февруари 2010 г.

Кандидатстване със свързани събития – конференцията приема предложения да други събития, като награди, изложби, плакатни сесии, кратки курсове, уъркшопове, дебати и експертни дискусии. Предложените дейности трябва да се отнасят пряко до практикуващите, учените и преподавателите в сферата на „строителство и архитектура“. Участниците, заинтересовани от организирането на събитие, свързано с Конференцията за строителство и архитектура – ICSA2010 – трябва да подадат предложението си в секретариата на Конференцията до 30 юни 2009 г.

Кандидатстване с мини-симпозиуми и специални сесии - участниците, заинтересовани от организирането на мини-симпозиум или специална сесия като част от Конференцията, трябва да подадат предложението си в секретариата на най-късно до 30 април 2009 г.

Актуална информация относно Конференцията за строителство и архитектура може да бъде намерена в интернет: www.icsa2010.com или на следния адрес:

ICSA2010 Secretariat
School of Architecture
University of Minho
4800-058 Guimarães

Portugal
Тел: +351 253 510 503
Факс +351 253 510 509
E-mail: secretariat@icsa2010.com

НЕКОРЕКТЕН ТЕКСТ

Поради некоректен и обиден текст по адрес на мой проект в бюлетин "Български архитект", брой 3 от 11.02.2009, страница 3, статия на арх. Любомир Панчев, цитирам:

"Ще дам пример и за един проект (поръчан тайнствено), публикуван под заглавието "Каналето" в сп. "Архитектура" – бр. 4/2008, който намира да ампутира откритата се възможност за развитие на Борисовата градина, предвидено отпреди 100 години (планът от 1907). По него заслужава да се разисква сериозно."

Моето становище:

Отношението на арх. Панчев е абсолютно неподготвено, некордирирано и невярно.

1. Проектът не е "поръчан тайнствено". Това е студентски преддипломен проект към катедра "Обществени сгради" към УАСГ и в това няма нищо тайнствено.

2. Името на проекта не е "Каналето" и никъде не е публикуван под такова име.

3. Проектът не цели да "ампутира" нищо, още повече, че въпреки че е студентски проект – спечели ежегодния конкурс "Архидея 2008" (www.archidea.com) сред 253 проекта на пълноправни архитекти и жури: арх. Валя Върбанова, арх. Георги Станишев, арх. Лидия Станкова, арх. Лило Попов, арх. Мануел Мануелян, арх. Недялко Бончев, арх. Яна Сачкова. Освен това проектът беше награден със "Студент на годината по архитектура 2008" при различно по състав жури. Това го пиша не като самопохвала, а поради подигравателното отношение към вече високо оценен проект.

Уважавам възможността за свободно изразяване на мнения. Всеки обаче трябва да е отговорен за думите си, още повече, когато става въпрос за невярна информация, която накърнява неоправдано имиджа на някой друг. Очаквам подобаващо отношение.

Милен Мечкуев

кандидатури

Секретариат на CAE
info@ace-cae.eu
www.ace-cae.eu

Уважаеми колеги,

Секретариатът на CAE /Съветът на архитектите на Европа/ ме помоли да Ви информирам за обявяването на приемане на кандидатури от архитекти за позицията „Градски /Главен/ архитект“ на Брюксел, Столичен регион на Белгия. Кандидатите трябва да изпратят кандидатурите си преди 10 март 2009 г. на френски или фламандски /холандски/ език. Цялостната обява е достъпна на TED-уебстраницата в: http://ted.europa.eu/Exec?DataFlow=N_one_doc_access.dfl&Template=TED/

Искрено Ваш,

Jens AERTS
adviser
kabinet van minister Pascal SMET
T. 02 517 12 83
F. 02 511 54 64
jaerts@smet.irisnet.be
www.pascalsmet.be

ФОРУМ

ПОДГОТОВКА НА УСПЕШНИ ИНВЕСТИЦИОННИ ПРОЕКТИ ЗА УЧАСТИЕ В СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
 Договор – 16.12.2008 г.,
 Възложител – КСБ
 Изпълнител – „Митра Консулт“ ООД
 (Сътрудничество между общините, като бенефициенти и строителните фирми и проектантите, като изпълнители при подготовката и реализацията на инвестиционни проекти)

Дата	Място	За областни представителства
05.03.2009 г.	гр. Кърджали За контакти: Андриана Ангелова тел. 0361 / 45061; GSM: 0878 971 157 E-mail: \n kardzhali_office@ksb.bg	Кърджали – Хасково -Пловдив - Смолян
09.03.2009 г.	гр. Сливен За контакти: Николета Гегова Тел. 044 / 670 166; GSM: 0878 971 158 E-mail: n sliven_office@ksb.bg	Сливен – Ямбол - Бургас - Стара Загора
16.03.2009 г.	УАСГ бул.„Христо Смирненски“ № 1 София	София – Пазарджик - Перник - Благоевград - Кюстендил

лекционен курс

•• ИСТОРИЯ НА ВИСОКИТЕ СГРАДИ ••

**• ВЕРТИКАЛНИЯТ ГРАД –
 ВЛИЯНИЕ НА НЕБОСТЪРГАЧИТЕ ВЪРХУ ГРАДСКАТА СРЕДА •
 СВОБОДНО-ИЗБИРАЕМ КУРС НА ДОЦ. АРХ. ДИМИТЪР
 Л. АНДРЕЙЧИН, ОТВОРЕН ЗА ВСИЧКИ!**

**ЛЕТЕН СЕМЕСТЪР на 2008/09: всяка СРЯДА от 18:15 до 20:00 ч. в
 зала 230 (УАСГ – ново крило)**

- 18.02. В ТЪРСЕНЕ НА ИЗЧЕЗНАЛИЯ РАЦИОНАЛИЗЪМ (вместо въведение)
 Вертикализъмът в градския пейзаж – мечти и възможности.
 Видения от миналото: високите чудеса на древния свят
- 25.02. ДАЛЕЧНИТЕ ПРЕДЦИ НА НЕБОСТЪРГАЧИТЕ
 Катедралите в надпревара за висините. Небостъргачи ли са обелискът на Дж. Вашингтон в столицата на САЩ и Айфеловата кула в Париж?
- 04.03. ЧИКАГСКАТА ШКОЛА – “ФОРМАТА СЛЕДВА ФУНКЦИЯТА” (Луис Съливан)
 Първият небостъргач “Хоум Иншурънс” на Уилям Льо Барон Джени – джудже или великан? Съперници в Чикаго: “Адлер & Съливан” срещу “Бърнам & Рут”. Школа ли е Чикагската школа. Ролята на Световното изложение в Чикаго (1893) за “отлагането” на Рационализма
- 11.03. ГОСПОДСТВОТО НА СТИЛОВЕТЕ “BEAUX ARTS” И “ART DÉCO” В НЮ ЙОРК
 Новите рекорди по височина. Законът за зонирването на Ню Йорк (1916) и резултатите от него. Конкурсът за “Чикаго Дейли Трибюн” през 1922 г. – поредното “отлагане” на Рационализма. “Джаз модърн” – високата вълна на “Ар Декó” в Ню Йорк през 30-те години на ХХ век
- 18.03. ПРОБИВЪТ НА РАЦИОНАЛИЗМА В АРХИТЕКТУРАТА –
 ИНТЕРНАЦИОНАЛНИЯТ СТИЛ
 Архитектура и диктатура – съдбата на немската школа “Баухаус” и на руския Конструктивизъм. “Интернационалът”, Интернационалният стил и неговото “внедряване” в Америка. Валтер Гропиус и Лудвиг Мис ван дер Рое – начало на водещите архитектурни школи в САЩ
- 25.03. КЪМ СТЬКЛЕНАТА ЗАВЕСА И ОТВЪД НЕЯ – “ПО-МАЛКОТО Е ПОВЕЧЕ!”
 (Мис ван дер Рое)
 Как стъклените кутии и жилищните блокове промениха света, но го уеднаквиха!
 Националната опозиция срещу Интернационалният стил в САЩ: Франк Л. Райт и небостъргачите. Един бунтар в “цитаделата” на Мис ван дер Рое – Чикаго: “Марина Сити” на арх. Б. Голдбърг

- 01.04. НЕБОСТЪРГАЧИТЕ ТРЪГВАТ ПО СВЕТА
 “Високите здания” в Москва, или що е “Социалистически реализъм” при небостъргачите. Нови силуети в Германия, Бразилия, Япония, Франция и другаде. Иронии на съдбата в залеза на Интернационалният стил
- 08.04. В ТЪРСЕНЕ НА НОВОТО КОНСТРУКТИВНО РЕШЕНИЕ – “НОСЕЩАТА ТРЪБА”
 Световните рекорди на Световния Търговски Център в Ню Йорк: Кулите-близнаци (1972-73). Организация на вертикалния транспорт в супер небостъргачите
- 15.04. ОТ ЧИКАГО И НАЗАД – РЕКОРДЪОРЪТ “СИЪРС ТАУЪР” (1974)
 Световният рекорд по височина – отново в Чикаго след 80 години! Новото в архитектурния образ на небостъргачите с “тръбен” конструктивен принцип
- 22.04. “ОБЩИТЕЛНИТЕ” НЕБОСТЪРГАЧИ
 Огледалният свят на небостъргачите – надменност или добронамереност?
 “Градските оазиси” – извисените атриуми. Хотелите на арх. Джон Портмън
- 29.04. ПОСТМОДЕРНИ ВРЕМЕНА
 Проф. Чарлз Дженкс: “Езикът на Постмодерната архитектура” (1975). Постмодернистите: Ф. Джонсън/Дж. Бърги, Х. Ян, У. Педерсън, К. Рош, С. Пели, М. Грейвс, И.М.Пей... Поредното връщане към Готиката
- 13.05. ВИСОКИТЕ ПРОВОКАЦИИ НА ОБЩЕСТВЕНОТО МНЕНИЕ
 Съдбата на “нежеланите”: “АТ&Т” на Филип Джонсън в Манхатън – скандалният “гардероб”! Примери от Ню Йорк, Сан Франсиско, Париж и Берлин. Как се конструира “Деконструктивизъм”?
- 20.05. НЕБОСТЪРГАЧИ В СТРАНИТЕ НА ДРАКОНА
 Настъплението на “Хай-Тек” от Великобритания: Сър Нормън Фостър и Хонгконгската му банка. От Градския мост до Мостовия град: символът на моста в града и в архитектурата на сградите
- 27.05. АЗИАТСКИТЕ РЕКОРДИ
 “Петронас Тауърс” (1997) в Малайзия и “Тайпе 101” (2004) в Тайван – все още световен рекорд! Настоящото и бъдещето на европейските небостъргачи. Неудържимата намеса на Близкия изток в надпреварата – ОАЕ (Дубай), Катар, Саудитска Арабия...
- 03.06. “КУЛИТЕ НА ХИЛЯДОЛЕТИЕТО” – все още във виртуалното пространство.
 Светът след 11 септември 2001 г. – в очакване на нови рекорди?
 Обобщение: “ВЕРТИКАЛНИЯТ ГРАД”

**ВЪПРЕКИ ЧЕ ПРЕДМЕТАТ Е ИЗБИРАЕМ ЗА А-5 И А-4,
 ЛЕКЦИИТЕ СА ОТВОРЕНИ ЗА ВСИЧКИ ЖЕЛАЕЩИ!**

ГРАФИК

за провеждане на общите събрания на дружествата от обединение „Сдружени софийски архитекти“ за избор на делегати за XX Общо събрание на САБ от 17,30 ч. в ЦДА:

1. Дружество „СПА № 18, 9, 19“ - фойе соф. д-ва - 5 март
Председател: арх. Огнян Тунтев
2. Дружество „СПА № 14“ - САБ засед. зала - 6 март
Председател: арх. Мария Ковачева
3. Дружество „СПА № 4“ - фойе соф. д-ва, 10 март
Председател: арх. Христо Венков
4. Дружество „СПА № 7“ - САБ засед. зала, 10 март
Председател: арх. Милен Русенов
5. Дружество „Техноекспортпроект“ - САБ засед. зала - 11 март
Председател: арх. Искра Джахова
6. Дружество „АНО“ - САБ зала 2 - 12 март
Председател: арх. Станислав Визирев
7. Дружество „Туристпроект“ - фойе соф. д-ва - 12 март
Председател: арх. Христина Гецовска
8. Дружество „АСИ Главпроект“ - САБ засед. зала - 13 март
Председател: арх. Здравка Вълчанова
9. Дружество „СПА № 13“ - фойе соф. д-ва - 13 март
Председател: арх. Любомир Керанов
10. Дружество „СПА № 12“ - САБ зала 2 - 17 март
Председател: арх. Тихомир Казаков
11. Дружество „СПА № 6“ - фойе соф. д-ва - 17 март
Председател: арх. Стефка Живина
12. Дружество „Промисл. архитектура“ - САБ засед. зала - 18 март
Председател: арх. Юлия Райчева
13. Дружество „Главпроект ДФ“ - фойе соф. д-ва - 18 март
Председател: арх. Олга Бакърджиева
14. Дружество „ПРОНО“ - САБ засед. зала - 23 март
Председател: арх. Пламен Генов
15. Дружество „СПА № 1“ - САБ засед. зала - 24 март
Председател: арх. Петър Въжаров
16. Дружество „СПА № 11“ - САБ зала 2 - 24 март
Председател: арх. Светлозара Шаханова
17. Дружество „СПА № 2, 8, 3, 5“ - САБ засед. зала - 26 март
Председател: арх. Александър Тодоров
18. Дружество „Главпроект 1946“ - фойе соф. д-ва - 26 март
Председател: арх. Венцислав Керимов
19. Дружество „Софпроект“ - САБ зала 2 - 27 март
Председател: арх. Бисера Рибарова
20. Дружество „Интерпроект“ - фойе соф. д-ва - 27 март
Председател: арх. Ралица Баракова
21. Дружество „СПА № 15“ - фойе соф. д-ва - 30 март
Председател: арх. Емил Мечиян
22. Дружество „СПА № 17“ - САБ засед. зала - 30 март
Председател: арх. Йордан Тангъров
23. Дружество „СПА № 10“ - САБ засед. зала - 31 март
Председател: арх. Светлозар Гавазов
24. Дружество „СПА № 16“ - фойе соф. д-ва - 31 март
Председател: арх. Златан Паскалев

Извън сградата на САБ ще проведат своите общи събрания следните дружества:

1. Дружество „НЦТР“ - НЦТР, ул. „Алабин“ 14, ет. 4, фойе - 11 март 12,30 ч., Председател: арх. Венета Кавалджиева
2. Дружество „СО -ДАГ“ - ДАГ, ул. „Сердика“ 5 А, заседат. зала - 12 март 17,30 ч., Председател: арх. Росица Пангарова
3. Дружество „МРРБ“ - МРРБ, ул. „Св. св. Кирил и Методий“ 17 зала колегиум - 19 март 17,00 ч., Председател: арх. Илко Илиев
4. Дружество „Металпроект“ - Металпроект, ул. „Камен Андреев“ 24, ет. 8, ст. 808 - 27 март 17,30 ч., Председател: арх. М. Шошева

Е90 - ЕДИНСТВЕНАТА ЕЛЕМЕНТНА ФАСАДНА СИСТЕМА, РАЗРАБОТЕНА СПЕЦИАЛНО ЗА БЪЛГАРСКИЯ ПАЗАР ПРОДУКТ НА ЕТЕМ BUILDING SYSTEMS - БЪЛГАРИЯ

“ЕТЕМ Building Systems - България” представи официално новия си архитектурен продукт – елементната фасадна система Е 90.

Събитието се състоя в Интер експо център на 05 февруари 2009 г., на фирмения щанд, част от изложението “WDP Balkan 2009”. В приятна коктейлна обстановка гостите се насладиха на специално приготвени по индивидуален вкус храни и напитки. Личният подход към гостите е в унисон с желанието на компанията да предоставя най-доброто обслужване на своите партньори и клиенти.

Събитието откри г-н Христо Щерев - търговски директор на компанията, който приветства гостите с добре дошли. Инж. Венета Новакова - главен проектант, представи накратко елементната фасада Е 90 и изтъкна основните предимства на системата според специфичните нужди на архитекти, проектанти и предприемачи. Новата елементна фасада Е 90 бе разработена в отговор на повишените изисквания към съвременните архитектурните системи за подобряване качеството и сигурността на готовия продукт, намаляване времето за монтаж, уникалността и свободата на архитектурните решения. Фокусът при създаването на Е 90 бяха специфичните изисквания и особености на компаниите в България и региона.

“ЕТЕМ Building Systems” е най-големият български производител на алуминиеви профили и лидер на пазара на архитектурни фасадни системи и материали. Производството на ЕТЕМ в България е концентрирано в компанията «Стилмет».

in memoriam

С дълбока скръб
съобщаваме, че
на 09.02.2009

почина

арх. Анна Танова

родена на 10.02.1923 г.
в Пазарджик

Скръбта ни е безмерна...

Последно сбогом!

Почивай в мир!

От семейството

На 9 февруари почина

арх. Анна Танова

Поклон светлата ѝ памет!

Сдружение „Кольо Фичето“

На 11 февруари
внезапно ни напусна
арх. Благой Блажев

Тръпков

Поклон пред паметта му!
Сдружение „Кольо Фичето“

На 16 декември 2008 г.
почина

арх. Огнян Трендафилов
(род. на 08.08.1951 г.)

Поклон пред паметта му!

САБ - София

Напусна ни
арх. Любомир Ат. Станев
(26.12.1922 - 18.02.2009)

Мир на праха му!

Сдружение „Кольо Фичето“

ОБЯВИ

Продавам голям двустаен апартамент 70 кв. м, преустроен на тристаен, до БНТ, ет. 4 от 5 – хол, 2 стаи, кухня, санитарен възел, отличен, просторен, в момента архитектурно студио, цена: 99 000 EU – 0889477477 Димитрова

0889 630983 продава етаж от къща 77 кв. м., обитаемо мазе 34 кв. м., 135 кв. м идеална част от дворно място, цялото 735 кв.м; идеален център; много комуникативно място; уникален интериор. Подходящо и за офис с възможност за паркиране на поне 4 автомобила.

АРХИТЕКТУРАТА КАТО ДУХОВЕН КОНТИНУУМ

За книгата на доц. д-р Росица Никифорова „Интериор. История и теория“, издателство „Славена“, Варна, 2008

Концепцията и цялостното структуриране на тази книга я причисляват към интерпретативните системи, в които мислят света и изкуството Кенет Кларк, Умберто Еко, Джонатан Гленси. Следвайки зададените от тях критерии, авторката разчупва догматиката на хронологичния принцип, за да изведе събитията на нивото на сравнителния анализ, който не познава ограниченията на времето и пространството и признава единствено логиката на духовния континуум. Този когнитивен подход обвързва обемната текстова и визуална информация в квинтесенциален синхрон, който – освен всичко останало, провокира и своеобразна динамика на преживяването. Тя, от своя страна, драматургично и последова-

телно гради една нова опитност в трактовката на интериора, не като опонент, а като контрагент на екстериора, в неразривното и неделимо архитектурно движение от външното към вътрешното. И обратно.

Всъщност пространствата, които обитаваме, се оказват много повлияващи, отколкото ни се струват на пръв поглед. Прозрението за читателя е само едно от достоинства на книгата, която притежава потенциала да стигне до много и различни публики. Научният труд представлява и първо по рода си българско четиво по интериор, което впечатлява с компетентност и аналитичност, прецизност и иновативност, и не на последно място – със стегнатия, възискателен към изказа си стил.

И още. За разлика от други европоцентрични текстове, този текст не забравя, че Европа стига до Урал, съпоставяйки примерно Петробарока с Барока в Централна Европа. Принос към актуалния разговор около опозицията Локално/Глобално представлява и прочитът на Българското възраждане като Ренесанс по време на Класицизъм. Защото е крайно време, внушава академичният труд, да се откажем от безнадеждно остарелите, емоционално и ментално вредни, компенсаторни механизми на под/надценяването. Рационалната съвременност, както впрочем и отговорността на модерния изследовател, изискват обективното ситуиране на българското в европейския архитектурен контекст. Доц. д-р арх. Росица Никифорова прави /и/ това.

Виолета Тончева

ИЗЛОЖБИ

22-РА САМОСТОЯТЕЛНА ГРАФИЧНА ИЗЛОЖБА НА АРХ. СПИРИДОН ГАНЕВ

Слово (със съкращения) на арх. Васил Китов при откриването на изложбата

Уважаеми колеги и приятели, За мен е чест и много вълнуващо да бъда този, който с няколко думи ще даде старта на експонираната тук изложба на арх. Спиридон Ганев.

Заедно с чисто професионалната си и обществена дейност арх. Ганев отдавна вече е познат на ши-

роката ни културна общественост и като емоционален рисуващ.

Пред нас е експонирана неговата 22-ра самостоятелна графична изложба. След като в минали изложби той ни е показвал своите впечатления от различни части на България и близки и по-далечни страни, този път той е избрал

за тема Северна Италия – Торино, Милано, Венеция и Комо.

На първо място, за пореден път арх. Ганев ни демонстрира своята експресивност, своята способност, пътувайки и присъствайки на различни места, дълбоко да изживява архитектурната рамка, архитектурния паметник и архитектурните детайли и като резултат от съкровено осмисляне на впечатленията си да ги интерпретира и да ни ги поднесе като естетски графически произведения.

Поразителна е способността му да ни представи много популярни кадри на традиционни туристически обекти, като в същото време виждаме, че сърцето му е трепнало от градски детайли, на които масовия посетител едва ли би обърнал внимание.

Всеки от нас ще направи своите преценки и ще даде своите тълкувания. По-важно е, че за сетен път ни се доказва, че точното око на професионалната архитектурна дарба, комбинирана с вещата ръка на художника – график може да ни предложи произведение на изобразителното изкуство с изключителни художествени качества.

Уважаеми арх. Ганев, драги Спириде, моля да ми позволиш да пожелаем на теб, твоето семейство и близките ти дълги години здраве, живот и кураж.

На добър час на изложбата и до следваща среща с изкуството ти в ранната есен на тази година!

СЪОБЩЕНИЯ

**Сдружени софийски архитекти
Съюз на архитектите
в България**

**имат удоволствието
да Ви поканят на**

**ПРОЛЕТЕН БАЛ
НА АРХИТЕКТИТЕ**
22 март (неделя) 2009 г.
ресторант "Форум
- НДК"

от 19.00 часа
Цена на куверта – 45 лв.

За информация:
арх. Е. Хантова –
тел. 943 82 82,
арх. С. Шаханова –
тел. 943 83 05

Уважаеми колеги,
участвали в Националния преглед на българската архитектура 2008, умоляваме Ви да приберете таблата си не покъсно от 5 март. След тази дата ще бъдат преместени на склад извън сградата на САБ.

За получаване – арх. Елисавета Куршумова: 10-12 и 14-17 часа.